

Nieuwsbrief 2013-10

Koepel van Nederlandse
Verenigingen van Gepensioneerden

26 september 2013

redactie: Rob de Brouwer

Het grote ongelijk van Yvonne Hofs

Een redacteur economie van de Volkskrant heeft op 21 september drie pagina's gekregen in bijlage VONK van dezelfde krant om (ik kan het helaas niet anders zeggen) ouderen af te zeiken en neer te zetten als egoïstische zeurpieten. Zij baseert zich daarbij op "feiten", die zij heeft verzameld uit publicaties van DNB, CPB, CBS, SCP, het Ministerie van Financiën en gesprekken met "pensioendeskundige" Theo Kocken.

Voor hen die dit artikel (nog) niet gelezen hebben en die een sterk hart hebben voeg ik het separaat bij. Wat interessanter is: nog zelden heeft een artikel in de zaterdagbijlage zoveel reacties opgeleverd. Duizenden mails kwamen binnen bij de opinieredactie. Sommige van onze leden hebben ook rechtstreeks gereageerd, maar kwamen niet aan de beurt. Vandaag nog staat de Volkskrant vol met reacties.

Het belangrijkste is dat de KNVG een hele pagina heeft gekregen om een weerwoord te geven, net zoals trouwens Henk Krol ban 50plus. Onze reactie vindt u hieronder.

Daarnaast werden we uitgenodigd bij het radioprogramma. Dit Is De Dag van de EO, op 24 september. Bernard van Praag ging in debat met Yvonne Hofs, de schrijfster. U kunt het programma terugluisteren (en zien) op <http://www.eo.nl/radio/ditisededag/artikel-detail/jongeren-moeten-zich-roeren/>

Ik heb na het artikel van Martin van Rooijen de aantekeningen van Bernard van Praag gevoegd die hij gebruikt heeft voor de discussie.

De Volkskrant heeft inmiddels besloten een debat te organiseren in de Rode Hoed op 8 oktober 's-avonds van 8 uur tot half tien. Deelnemers: Martin van Rooijen, Yvonne Hofs en Henk Krol, aangevuld met een columnist en een econoom.

Werkende van nu krijgt later een goed pensioen

Mevrouw Yvonne Hofs heeft een polariserend artikel geschreven. Zij verwijt ouderen dat ze bang zijn en boos. Zij voert dat terug op egoïsme van de 60plussers. Maar zij onderzoekt niet waar die angst nu vandaan komt.

De oorsprong van de bezorgdheid van ouderen over hun financiële toekomst zit hem in het samenlopen van twee zaken: de noodzaak om de overheidsfinanciën weer in evenwicht te brengen en de veronderstelling dat ons unieke pensioenstelsel, niet houdbaar is.

De sanering van de overheidsfinanciën verloopt meer dan ons lief is via verhoging van de belastingen. Natuurlijk wordt er ook bezuinigd, maar het meest zichtbaar is toch de verhoging van belastingen, accijnzen, het eigen risico in de zorg etc. Het is een bewuste keuze van het kabinet daarbij de werkenden te ontzien. Daarom worden mensen zonder werk, arbeidsongeschikten, werklozen, bijstandsgerechtigden en ja, ook gepensioneerden, harder getroffen.

De langdurige discussie over de vermeende onhoudbaarheid van het pensioenstelsel en als gevolg van de lage dekkingsgraden van pensioenfondsen het niet indexeren van de pensioenen en zelfs het verlagen ervan wordt ervaren als een extra aanslag op de koopkracht. Het is een verlies dat bovenop de lastenverzwaringen komt. Het wordt ook niet begrepen omdat het pensioenvermogen alsmar groter wordt.

Deze twee gebeurtenissen zorgen voor grote onrust en angst over de toekomst. Voor mensen met een heel goed pensioen, zoals in het voorbeeld gebruikt door Yvonne Hofs, mag die angst overdreven worden genoemd en misschien zelfs onterecht. Maar we vergeten dat de gepensioneerden van nu een gemiddeld aanvullend pensioen hebben dat lager ligt dan € 800 per maand bruto. Samen met de AOW is het een redelijk pensioen, maar het laat niet veel ruimte voor bezuinigingen. Politici maken ons duidelijk dat de problemen van het Rijk nog lang niet zijn opgelost. Tegelijkertijd worden gepensioneerden geconfronteerd met dreigende aantasting van het stelsel waarop hun pensioen is gebaseerd.

Daar komt die angst en die woede vandaan. En het zou Yvonne Hofs gesierd hebben daar aandacht aan te besteden. Nu is een spanning gecreëerd tussen generaties, die misschien aardig is voor de publiciteit, maar geen bijdrage levert aan het gevoel van veiligheid waar ouderen zo naar verlangen.

Natuurlijk willen ouderen inleveren, graag zelfs. Uit de reacties op het artikel blijkt dat ook. Laten we een constructieve discussie hebben over de beste manier om uit

de problemen te komen. Zowel voor de overheidsfinanciën als voor het pensioenstelsel.

Jammer genoeg wemelt het ook van de onwaarheden in het artikel. Dat is misschien van secundair belang maar het vraagt om een weerwoord. Want Yvonne Hof's baseert zich zogezegd op de feiten.

Neem de rekenrente. Er zijn buiten Nederland zes andere landen in Europa die een vergelijkbaar pensioenstelsel hebben. Landen als België, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Zweden en Noorwegen kennen ook een rekenrente. Hoewel de verplichtingen in deze stelsels onvoorwaardelijk zijn (en in Nederland voorwaardelijk) wordt toch een hogere rekenrente gekozen, meestal gebaseerd op verwachte rendementen. Alleen Nederland, met relatief het hoogste pensioenvermogen en niet gegarandeerde uitkeringen, hanteert een discontovoet die gebaseerd is op onmiddellijke liquidatie: alle verplichtingen moeten te allen tijde overgedragen kunnen worden aan een verzekeraar. Dat is absurd. Een stabielere rekenrente, die een relatie heeft met het rendement, is logischer en ook beter voor de nationale economie. Het gaat per slot van rekening om een virtuele berekening. De vraag moet zijn: heeft het pensioenfonds voldoende geld om alle toekomstige aanspraken uit te keren? Dat is een vraag naar de kasstroom, niet, zoals nu wordt berekend naar de balans.

Wat veel erger is: hield men zich maar aan de voorzichtige lage rente die nu is vastgesteld. Voor het berekenen van de dekkinggraad gebruikt men deze lage rente, maar voor berekening van de premie en bij overdracht wordt een hogere rente gebruikt. Nu de premie op een hogere rente wordt uitgerekend dan de verplichtingen worden jaarlijks honderden miljoenen overgeboekt van de reserves van pensioenfonds naar de nieuwe verplichtingen, om het populair te zeggen van oud naar jong.

Het is waar dat het vermogen op zichzelf deels bepaald wordt door de hoogte van de rente. Als de rente gaat stijgen daalt het vermogen, dus we moeten ons niet te veel blind staren op die 1.000 miljard Euro. Stijgt de rente dan daalt de waarde van de obligaties. Overigens maken obligaties maar ongeveer 40% uit van het totale vermogen, waarvan Nederlandse laagrentende staatsobligaties een klein deel is. Een verhoging van de rente heeft dus een beperkt effect op de hoogte van het vermogen. Renteveranderingen wegen veel zwaarder bij de berekening van de verplichtingen. Dat komt omdat bij verplichtingen de contante waarde wordt berekend. Daarbij wordt rente op rente berekend. Daardoor werkt een rentevariatie vijftienvoudig door in de dekkinggraad. We hebben immers te maken met verplichtingen die 60 jaar door kunnen lopen. De contante waarde van de verplichtingen daalt ongeveer met vijftien procent waardoor de dekkinggraad met vijftien procentpunten stijgt. Alleen al tengevolge van de rentestijging met één procentpunt.

Het punt van de levensverwachting is veel minder dramatisch dan Yvonne Hof's veronderstelt. De levensverwachting is sinds de jaren 60 van de vorige eeuw

toegenomen met 4 jaar, het meest nog voor de mensen die nu nog niet met pensioen gaan, in populaire taal: voor de jongeren. Dat is opgelost door in één keer in 2010 de verplichtingen dienovereenkomstig te verhogen. Dat kostte 7 procentpunt dekkingsgraad, voor iedereen, jong en oud.

Werkenden en hun werkgevers betalen nu meer premie dan in het verleden. De premie is gegroeid van € 9,5 mld naar € 30 mld in de afgelopen vijftien jaar. Maar daar hebben de werkenden ook iets voor teruggekregen: een hogere opbouw en een hogere pensioengrondslag. Deze wijzigingen hangen samen met de overgang van het eindloonstelsel naar het middelloonstelsel. Nog een belangrijke constatering: voor 90% van de werkenden geldt dat het eindloon gelijk is aan een geïndexeerd middelloon: hun carrière is voltooid uiterlijk op de leeftijd van 38 jaar. Voor verreweg de meesten maakt het dan ook niet uit of we spreken van een eindloon of middelloon. Maar zij hebben wel een hogere opbouw en een hogere grondslag. Bovendien is de opbouw extra verhoogd om de VUT-rechten in te bouwen in het pensioen. Het is dus waar dat werkenden nog VUT-premies betalen, maar ze krijgen er ook verhoogde rechten door. Als een volledige opbouw van 40 jaar wordt gerealiseerd, is een pensioen van meer dan 80% van het middelloon mogelijk. Dat is bruto. Netto betekent dit meer dan 100%! Het is dus niet waar dat jongeren een veel lager pensioen opbouwen dan de huidige gepensioneerden deden. Het is wel waar dat ze langer moeten werken. Daar kan ik geen troostende woorden over spreken. In 2000 was de pensioenleeftijd in een land als Noorwegen al 67 jaar. Wij zijn in Nederland laks geweest met de aanpassing van de pensioenleeftijd aan de levensverwachting. De oude Drees had al het plan om de AOW-leeftijd te laten stijgen met de levensverwachting. Het parlement heeft dat toen, in de vijftiger jaren, niet in de wet willen vastleggen. Nu, na meer dan zestig jaar, is het er eindelijk van gekomen.

Laten we de discussie voeren op grond van de feiten en met respect voor elkaar. De gepensioneerden zijn ook ouders en grootouders en zij willen het beste voor hun kinderen.

Martin van Rooijen

Voorzitter Koepel van Nederlandse Verenigingen van Gepensioneerden
Oud-staatssecretaris van Financiën

Bij het ter perse gaan van deze Nieuwsbrief bleken ongeveer 40 reacties binnen gekomen, nagenoeg uitsluitend ondersteunend. Voor hen die dit willen nalezen: <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/14108/Het-pensioenvraagstuk/article/detail/3516032/2013/09/26/Vermijd-spanning-tussen-generaties-angst-en-woede-bij-ouderen-is-te-begrijpen.dhtml>

Aantekeningen van Bernard van Praag ten behoeve van Dit Is De Dag (EO)

Die angst kan ik me voorstellen. Voor onwetendheid heb ik minder begrip. Het gros van de argumenten die boze 60-plussers aanvoeren, staat namelijk haaks op de feiten. **De feiten van de auteur zijn zeer betwistbaar, ook al worden zij met grote stelligheid gepresenteerd.**

Want als ze het begrijpen, kunnen ze de waarheid niet langer ontkennen. Die waarheid (**de 'waarheid' volgens mevrouw Hofs**) is dat 60-plussers terecht (**'terecht' volgens mevrouw Hofs; een schijn van bewijs ontbreekt**) een deel van hun pensioen inleveren, hoe vervelend dat ook voor hen is. Iedereen die zich ook maar een beetje in de pensioenproblematiek verdiept, zou dat in moeten zien. **Suggestief. Bekende truc waarmee een ieder die dit niet ondersteunt als óndeskundig kan worden weggezet.**

Het is dieptreurig dat de onvermijdelijke hervorming van het pensioenstelsel in een loopgravenoorlog tussen jong en oud is ontaard. Daarom ga ik proberen jullie ervan te overtuigen dat jullie terecht inleveren. Dat dit niet meer dan eerlijk is tegenover de generaties die na jullie komen: jullie eigen kinderen en kleinkinderen **Wie zou toch zijn eigen kinderen en kleinkinderen tekort willen doen?**

Voor nu is belangrijk dat zo'n subsidie uit het oogpunt van solidariteit alléén te rechtvaardigen is als gepensioneerden gemiddeld slechter af zijn dan werkenden. Het omgekeerde is waar. Tussen 1990 en 2010 is het doorsnee inkomen van 65-plussers 26 procent gestegen; dat van werkenden met 18 procent. **Hierbij wordt geen rekening gehouden met het feit dat vele aanvullende pensioenregelingen pas in de tweede helft van de 20ste eeuw tot stand gekomen zijn, c.q. waarde-of welvaartsvast gemaakt zijn. Daardoor hebben oudere gepensioneerden vaak alleen AOW. In 2008 had volgens het CBS nog 27% van de 65+ers alleen AOW. Het gemiddelde aanvullende pensioen per maand is in Nederland ca. €800 per maand.**

Het doorsnee vermogen van gepensioneerden is verviervoudigd, terwijl het vermogen van jongeren onder de 45 jaar is gekrompen. Afgemeten aan vermogen zijn de gepensioneerden de rijkste leeftijdsgroep van Nederland **Het vermogen ligt voor een groot deel in het eigen huis, waarvoor de hypotheek door ouderen grotendeels is afgelost. Het huis is echter onverkoopbaar, bovendien waar moet het huishouden naar toe gaan. Een nieuw onderkomen kost vaak het zelfde. In het vermogen wordt in veel berekeningen ook het pensioenvermogen meegerekend, maar dat hoort helemaal niet gezien te worden als individueel vermogen.**

Daar komt nog iets bij: als de pensioenen worden verlaagd of niet geïndexeerd, hebben jongeren daar evengoed last van. Want hun pensioenrechten worden met hetzelfde percentage verlaagd of niet geïndexeerd. Alleen merken zij dat pas als ze over vele jaren met pensioen gaan. Die uitgestelde koopkrachtdaling van 60-minners komt nu nog niet tot uiting in de koopkrachtplaatjes van het CPB, maar die is er wel degelijk. **Dit is natuurlijk waar. Jongeren hebben echter wel vaak nog mogelijkheden om daar in hun resterende jaren nog wat aan te doen door zelf bij te verzekeren.**

Een Nederlander die nu 25 jaar is, kan pas met pensioen als hij 71,5 jaar is. **De leeftijd is vastgesteld op 67 volgens de nu inde maak zijnde regelingen.**

Dan krijgt hij een pensioen van hoogstens 70 procent van zijn middelloon (als alles meezit). Laat dit even goed op jullie inwerken: een 25-jarige moet 50,5 jaar werken en pensioenpremie betalen en krijgt daarvoor een veel lager pensioen dan jullie. **Het is waarschijnlijk helemaal niet lager dan dat van de huidige ouderen als % van middelloon. In ieder geval dient hier bewijs voor te komen.**

Dan het 'pensioen is uitgesteld loon'-argument. Dat zou kloppen als het pensioen van ouderen zou bestaan uit de door hen zelf ingelegde pensioenpremies, plus het daarop behaalde beleggingsrendement. Dat is niet zo. De huidige 60-plussers ontvangen in totaal veel meer dan dat. **Ook voor deze bewering is geen schijn van bewijs. Over deze feiten hangt dikke mist omdat de autoriteiten, DNB voorop, weigeren te onderzoeken of de huidige gepensioneerden minder of meer ontvangen dan waarop hun betaalde premie, incl rendementen, hun recht zou geven.**

De gepensioneerde heeft dus een groot deel van zijn inkomen te danken aan de werkenden. En niet alleen vanwege de gestegen levensverwachting. De AOW wordt namelijk betaald via een 'omslagstelsel'. De kosten van de AOW zijn in 2013 begroot op 33 miljard euro. Daarvan wordt 23 miljard betaald door de werkenden via de AOW-premie. De overige 10 miljard betaalt de overheid uit de belastinginkomsten. **Zoals de gepensioneerden van nu ook de oudere generatie van AOW voorzien hebben. De AOW (noodwet Drees) is ingesteld in 1947).**

Volgens Henk Krol is het onzin om op de pensioenen te korten, omdat de pensioenfondsen rijker zijn dan ooit. De fondsen hebben meer dan 1.000 miljard euro in kas. Dat is inderdaad een record. Krol is als een huiseigenaar die denkt dat hij rijk is, omdat zijn huis 800 duizend euro waard is. Wat hij even 'vergeet', is dat er een hypotheek van 900 duizend euro op rust. Krol is dus niet rijk, want als hij zijn huis verkoopt zit hij diep in de schulden. Dat snapt een kind. Welnu: tegenover het recordvermogen van de pensioenfondsen staan recordverplichtingen. Niet alleen het vermogen, ook de pensioenaanspraken van werkenden en gepensioneerden zijn hoger dan ooit. Die aanspraken zijn zelfs harder gegroeid dan het pensioenvermogen. Daarom is er nu een probleem met de dekkingsgraden en eist toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) dat de fondsen maatregelen nemen. In het pensioendebat wel de activa (bezittingen) inboeken, maar de passiva (schulden) die er tegenover staan niet, is volksverlakkerij. Krol moet zich maar niet wagen aan een examen boekhoudkunde, want dan krijgt hij een nul. **De auteur berekent dit met de dekkingsgraad berekening, gebaseerd op 2,5% rendementsverwachting. Bij een verwacht rendement van 4% staat geen enkel fonds 'onderwater' blijkens beantwoording van Kamervragen.**

Onjuist. De tekorten zijn niet nep. Een groot deel van die hoge beleggingsrendementen is juist nep. De Nederlandsche Bank heeft berekend dat het overgrote deel van de rendementen sinds 2007 te danken is aan de waardeinstijging van obligaties. Dat zijn leningen met een vaste rente voor een langere periode. Als de rente daalt, worden 'oude' obligaties, waar nog een hogere rente op zit, meer waard. Pensioenfondsen beleggen heel veel in obligaties. **Als de rente stijgt daalt de waarde van obligaties in bezit maar stijgt de couponrente op nieuw aan te schaffen obligaties.**

Wie doet alsof het rendement van de fondsen ook de komende decennia minstens 7 procent zal zijn, rekt zichzelf rijk. En dat op een moment dat al vaststaat dat de rente alleen maar omhoog kan, en de rendementen dus alleen maar omlaag. **De rente is natuurlijk de voornaamste aandrijver van de rendementen op vermogenstitels. Stijgende rente vertaalt zich in stijgende rendementen voor pensioenfondsen.**

In het nieuwe pensioenstelsel, waarover nu wordt onderhandeld, gaat een nieuw soort rekenrente gelden. Die is vastgesteld op 4,2 procent. Volgens het Centraal Planbureau, dat de generatie-effecten heeft doorgerekend, is dat 'aan de hoge kant'. **Dit resultaat hangt totaal af van gemaakte áannames'. De berekeningen kunnen niet gecontroleerd worden door onafhankelijke deskundigen.**

De overheid heeft zelf de pensioenfondsen leeggeroofd. De vakbonden gingen akkoord met de premieverlagingen in ruil voor VUT-regelingen, loonsverhogingen en extra vrije dagen. Daarvan hebben - wederom - de toenmalige werkenden, de huidige boze 60-plussers, geprofiteerd. **De gepensioneerden hadden (en hebben nog steeds) niets te vertellen over pensioenpremies etc., want zij mogen niet meepraten aan de tafels waar de beslissingen worden genomen**

over hun geld. Het merendeel van de te lage premiebetalingen is ten goede gekomen aan werkgevers, bedrijven en de staat als grootste werkgever.

2 Jongeren draaien via eveneens fors hogere premies op voor de kosten van de gestegen levensverwachting in het aanvullend pensioen. **Wanneer de premies van ouderen en de rendementen daarop worden nagetrokken zou deze uitspraak op waarheid kunnen worden getoetst. Helaas is dit tot nu toe niet gebeurd en is DNB weigerachtig om dit na te gaan. Voorlopig is de bewering uit de lucht gegrepen.**

3 Jongeren betalen tot hun 50ste veel te veel pensioenpremie in verhouding tot de pensioenrechten die ze dan opbouwen. Dat overschot wordt doorgeschoven naar de 50-plussers, die juist te weinig premie betalen. Dit systeem is eerlijk als de pensioenvoortzettingen tijdens het hele beroepsleven gelijk blijven. Maar als die tussentijds versoberd worden zoals nu, worden de jongeren benadeeld.

Dit is een gevolg van de doorsneepremie waarbij ieder jaar hetzelfde premiepercentage betaald wordt en de zelfde hoeveelheid pensioen (%middelloon) wordt opgebouwd. Deze regel stamt nog uit het computerloze tijdperk. Een degressieve opbouwregeling ligt voor de hand. Het is echter onduidelijk hoe dit jongeren benadeelt. Wanneer zij immers vijftig zijn of ouder geldt ditzelfde weer voor hen.

4 Sommige jongeren betalen nog steeds VUT-premie ten gunste van de ouderen, terwijl de VUT voor hen zelf allang is afgeschaft. **Onbekend om welk percentage het gaat. Waarschijnlijk klein en zeker verdwijnend. Overigens, velen wilden niet met de VUT, maar zijn er uitgezet om plaats te maken voor jongeren.**

5 Jongeren hebben zich tot de nek in de schulden gestoken om torenhoge huizenprijzen te betalen die vooral 50-plussers als overwaarde hebben geïncasseerd. **Dit geldt ook voor de jongeren van toen.** De huizenmarktgekte van de jaren negentig heeft geresulteerd in een gigantische vermogensoverdracht van jong naar oud. **Deze redenering is onbegrijpelijk.**

6 Jongeren moeten zes tot vijftien jaar langer werken voor een lager pensioen, omdat de pensioenfondsen de afgelopen dertig jaar ten gunste van de gepensioneerden hebben potverteerd. **Jongeren moeten langer werken omdat zij zes jaar ouder worden. Zij zullen of meer premie moeten betalen dan de huidige gepensioneerden of genoeg moeten nemen met lager pensioen. Voor het potverteren is geen enkel bewijs.**

Drogredenen 7 en 8 zijn emotionele uitbarstingen van auteur die zich niet lenen voor discussie.